

Motion till riksdagen

1987/88:So22

av Inga Lantz m. fl. (vpk)

med anledning av prop. 1987/88:160 om befruktning utanför kroppen

Regeringen föreslår i proposition 1987/88:160 om befruktning utanför kroppen att sådan befruktning skall vara tillåten för gifta eller sambor om paret egna ägg och sädesceller används.

I propositionen sägs även att metodforskning på befruktade ägg får förekomma och att bevarande av frysta befruktade ägg tillåts under ett år. Däremot säger man nej till donation av ägg, surrogatmoderskap och spermadonation för befruktning utanför kroppen.

Enligt vpk:s uppfattning är ofrivillig barnlöshet inte främst ett medicinskt-tekniskt problem. Det handlar i själva verket om grundläggande existensiella frågor. Infertilitet blir en sjukdom och barnet blir ett botemedel mot denna sjukdom.

Barnlöshet kan dock vara ett stort psykiskt och socialt problem för många par, men detta kan lösas på andra sätt än genom in-vitro-fertilisering eller insemination. Att adoptera barn är ett sätt. Det borde vara mer etiskt tilltalande att ta hand om barn som redan finns och som behöver föräldrar, än att på konstlad väg få egna biologiska barn. Det sociala förldraskapet måste uppvärderas och jämföras med det biologiska.

Ökningen av antalet ofrivilligt barnlösa är emellertid ett stort problem som det är viktigt att komma till rätta med. Orsakerna till att barnlösheten ökar vet forskarna mycket litet om, men det antas att den fysiska och psykiska miljöpåverkan som människor dagligen utsätts för har en inverkan på fruktsamheten. Det ligger nära till hands att jämföra med rapporterna om ökande missfallsfrekvens och ett ökat antal missbildade barn till följd av den yttre miljön och arbetsmiljön.

Ett skäl till att kunskapen om orsakerna till barnlöshet är så ringa är att forskning på detta område förekommit i mycket liten omfattning. Forskningsinsatserna har inriktats på befruktning utanför kvinnans kropp. Forskning och lagstiftning tycks än en gång medverka till att dölja ett strukturellt problem – miljöförstörelsen som hot också mot vår fortplantningsförmåga – genom att anvisa individuella lösningar, här i form av konstgjorda befruktningssalternativ.

Forskning om orsakerna till barnlöshet är synnerligen angelägna och måste få rejält med resurser.

Alla konstalde befruktningssmetoder innebär en manipulation med de mänskliga livsprocesserna. Frågan måste slutligen resas om vad som kan

anses vara etiskt acceptabelt när det gäller att påverka dessa livsprocesser.

Redan när riksdagen i slutet av 1984 juridiskt reglerade och behandlade frågan om inseminationer skedde ett gränsöverskridande. Beslutet att tillåta s. k. givarinseminationer borde aldrig ha fattats. Nu kommer den ena mer avelsliknande befruktningsmetoden att avlösa den andra.

Befruktning utanför kroppen förutsätter ett konstlat förfarande med kvinnans könsceller. Med hjälp av avancerad medicinsk teknik tar man ut ägg från kvinnans kropp och befruktar dem i laboratoriemiljö i ett provrör (därav namnet provrörsbefruktning) och för därefter åter in dem i hennes kropp.

Metoden är tekniskt avancerad men det är svårt att nå lyckade resultat. Varje kvinna måste genomgå flera behandlingar och även få hormonbehandling innan äggen tas ut. Per par kostar en "lyckad" provrörsbefruktning 270 000 kronor. Metoden är således både dyrbar och föga framgångsrik.

In-vitro-fertiliseringen (IVF), som metoden också kallas, har pågått sedan 1970-talet. Mest utbredd är metoden i USA och i Australien. Fram till 1984 hade 1 000 barn fötts i världen genom denna metod. Nu föds varje dag ett barn genom IVF.

I Sverige beräknas 10–15 % av alla gifta och sammanboende par vara ofrivilligt barnlösa. 4 000–5 000 par beräknas vara intresserade av att få barn genom befruktning utanför kroppen. Om alla dessa par skulle genomgå in-vitro-fertiliseringsbehandling skulle kostnaden för samhället bli 1,35 miljarder kronor.

När frågan om inseminationer behandlades intog vpk en mycket restriktiv hållning till denna form av befruktning. Vpk anser fortfarande att man måste ha en återhållsam inställning till en utbyggd biomedicinsk teknologi, eftersom den i mycket bygger på manipulation med mänskliga embryon. Det är också i många fall tveksamt vilken nytta den länder till. Provrörsbefruktning i sig kan även, i likhet med fosterdiagnostiken, leda till urvalsmöjligheter. Man kan nämligen, om man utvidgar metoden om vem som skall få donera ägg och spermie, få en selektion av vissa egenskaper och utveckla en elitmänniskofilosofi.

Även om detta inte föreslås i propositionen, vill vi varna för att om man öppnar dörren för denna form av provrörsbefruktning, är det lätt att också öppna nästa dörr. Inom hela den bioteknologiska forskningen sker gränsöverskridanden. Politikerna försöker i efterhand juridiskt reglera den verksamhet som läkare och forskare sysslat med i många år. Det bör även påpekas att redan nu menar vissa remissinstanser till utredningen Befruktning utanför kroppen (SoU 1985:5) att t. ex. surrogatmoderskap bör tillåtas.

På samma sätt som när det gällde inseminationerna vill vi framhålla att den etiska analysen av frågan om provrörsbefruktning bör leda till ett avståndstagande i frågan. Provrörsbefruktning handlar ytterst om människosyn och om etik.

Vi yrkar således avslag på regeringens förslag att tillåta provrörsbefruktning. Vi yrkar också avslag på möjligheterna att frysa befruktade ägg. Vi säger bestämt nej till transplantation av äggstockar, surrogatmoderskap, forskning på befruktade eller obefruktade ägg samt ägg- och spermadonation.

Hemställan

Mot. 1987/88
So22

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen avslår regeringens proposition 1987/88:160,
2. att riksdagen beslutar om förbud mot provrörsbefruktning,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vare sig surrogatmoderskap, transplantation av äggstockar, ägg- och spermadonation eller forskning på befruktade eller obefruktade ägg får förekomma,
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om anvisande av medel för att främja forskning om barnlöshetens orsaker.

Stockholm den 14 april 1988

Inga Lantz (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Oswald Söderqvist (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Viola Claesson (vpk)